

Під корінням всохлого гарбуза Ізабель знайшла уламок розбитого керамічного посуду. Весна принесла із собою несподівані заморозки, тиждень снігу з дощем, і тепер, на порозі літа, город неначе стискався сам по собі. Квасоля, редиска, цвітна капуста — усе побуріло й згнило. Стоячи навколішки, Ізабель прибирала гнилу городину, надягнувши рукавички й накинувши на голову капелюха. Уламок проколов рукавичку, утворивши в ній маленьку дірочку.

Ізабель не поранилася, крові не було. Вона зняла рукавичку й розтягла шкіру на долоні, шукаючи прокол. Не знайшла — лише відчула пекучий біль, який швидко минув.

Вдома вона відмила уламок від бруду й потримала його у вологих руках. Блакитні квіти вздовж сантиметрового обідка нагадували заячу лапку в тому місці, де посуд розбився. Колись це була тарілка з улюбленого сервізу її матері: гарний порцеляновий посуд, який зберігали до свят і діставали лише для дорогих гостей. Коли мама була жива, сервіз зберігався у скляному серванті в їдальні, і ніхто не міг брати його до рук без її дозволу.

Минуло багато років після смерті мами, а тарілки все ще зберігалися в тому самому місці, ніхто їх і пальцем не торкнувся. У рідкісних випадках, коли в Ізабель гостювали брати, вона ставила на стіл звичайні тарілки, а Хендрік намагався відчинити сервант і казав:

— Ізо, Ізо, ну ж бо, відчини! Навіщо зберігати гарні речі, якщо ти не можеш ними користуватися?

А Ізабель відповідала:

— Вони потрібні не для використання, а саме для зберігання.

Жодних пояснень щодо уламка, а саме звідки він взявся і чому опинився в землі, Ізабель знайти не могла. Усі тарілки з маминого сервізу завжди були на своєму місці. Ізабель знала це, але все одно вирішила перевірити. Сервіз залишався в первозданному вигляді: стос тарілок, миски, маленький глечик для молока. Посередині кожної тарілки було зображено трьох зайців, що ганяються один за одним по колу.

Наступного дня, загорнувши в коричневий папір свою знахідку, вона взяла її з собою в дорогу до Гааги. Коли вона приїхала, машина Хендріка вже була припаркована біля ресторану, а її дверне скло було опущене: Хендрік сидів за кермом і курив. Здавалося, ніби він про щось розмовляв сам із собою, потираючи великим пальцем око, із чимось не погоджуючись. Їй не подобалося, коли брат носив занадто довге волосся.

Ізабель нахилилася до нього:

— Привіт!

Хендрік від несподіванки здригнувся, стукнувшись ліктем.

— Господи боже, Ізо, це ти!

Вона сіла в машину поруч із ним, тримаючи сумочку на колінах. Він випустив дим, нахилився і поцілував її тричі — по раз у кожну щоку і ще раз для годиться. Ізабель заговорила першою:

— Ти сьогодні рано.

— Гарний бриль, — натомість промовив Хендрік.

Вона доторкнулася до капелюха:

— Так.

Ізабель почувалася трохи ніяково через цей капелюх, коли виходила з дому, — він був більший за ті, що вона носила зазвичай. Його прикрашала яскраво-зелена стрічка.

— Як справи?

— Ой, знаєш...

Він викинув сигарету у вікно й відкинувся на спинку крісла.

— Себастьян знову говорив про поїздку додому.

Ізабель ще раз торкнулася капелюха, щоб поправити при цьому шпильку на потилиці.

Хендрік телефонував їй нещодавно і повідомив, що здоров'я матері Себастьяна погіршилося, Себастьян хоче її відвідати і просить, щоб Хендрік поїхав із ним. Ізабель промовчала — вона не знала, що на це сказати. Проігнорувавши цю інформацію, вона стала розповідати братові про стан саду, про покоївку Нілке. А ще про те, що та, можливо, краде речі. Про неприємні візити Йохана, які не дають їй спокою, і про нещодавній рахунок за машину. Тоді брат швидко поклав слухавку.

Тим часом Хендрік продовжував говорити, не дивлячись на неї:

— Думаю, мені доведеться поїхати з ним, я не можу відпустити його самого, не можу...

Ізабель урвала його й дістала із сумочки загорнутий пакунок. Вона розгорнула його, все ще тримаючи в долоні:

— Я знайшла це в саду, під одним із гарбузів.

Якусь мить Хендрік розгублено дивився на неї. Потім, швидко кліпаючи й затамувавши подих, узяв фрагмент і оглянув його. Покрутив у руках.

— Це одна з маминих тарілок?

— Це вона, чи не так?

— Гарзд.

Хендрік з обережністю повернув шматочок Ізабель.

На протилежному боці вулиці голосно сперечалася якась пара. Жінка намагалася втихомирити розмову, натомість чоловік лише підвищував голос.

Ізабель говорила далі, затамувавши подих:

— Я думаю, що Нілке...

— Ізабель... У провінції не залишиться жодної покоївки, якщо ти продовжуватимеш звільняти їх усіх, бо, що накручуєш себе внаслідок якихось фантазій...

Хендрік повернувся до неї обличчям, тримаючи сигарету в руці. Простір між ними затягнуло димом.

— Фантазій?! У мене *вкрали*... Вони...

— Один раз, — сказав він. — Це сталося *лише раз*, і вона була такою молодою. Ізо, припини. Хіба ти не була молодою?

Ізабель відвела погляд, і брат нахилився, щоб зловити його. Він почав говорити своїм кумедним голосом:

— А хіба я не був колись молодим?

Вони ще не досягли солідного віку. Їй не виповнилося ще тридцяти, а він був іще молодший. Наймолодший з усіх них. Вона загорнула фрагмент назад у папір і поклала його до сумочки.

— До того ж, — промовив Хендрік, — він міг пролежати в землі дуже довго. Може, Луї якось випадково розбив тарілку, запанікував і...

— Мама помітила б, — сказала Ізабель.

Хендрік не сприймав її серйозно.

— Ну, я маю на увазі, хто знає, як утримувався будинок раніше.

— Що значить «раніше»?

— До того, як ми сюди переїхали. Хтось інший міг розбити тарілку. Їх відразу було тільки п'ять, чи не так? Що сталося із шостою?

— Це... Це *маміні* тарілки, Хендріку.

— Ні, ні, — невизначно жестикулював він, — у будинку вже були посуд, стільці.

Коли вони переїхали на схід країни, їй було одинадцять, а Луї, найстаршому, — тринадцять. Хендрік у свої десять років був замалим для свого віку, кволим і меланхолійним

хлопчиком із запалими щоками. Ізабель не думала, що він пам'ятає багато з тих перших днів у будинку. Вони здебільшого говорили про минуле: про дитинство в Амстердамі, про батька — до того, як він захворів, — про запах міста в грудні, про іграшковий потяг, який їздив по колу.

Але в чомусь Хендрік мав рацію. Дивна думка, яка раніше чомусь не виникала в її голові: вони переїхали в готовий, обставлений будинок. На них чекало майже все необхідне: простирадла, горщики, вази на підвіконнях.

— Але це був мамин...

Ізабель замовкла. Їхня мати дуже любила заячий декор. Будинок був сповнений ним: фігурки зайців на підвіконнях, зайці на кахельній підлозі біля каміна.

— Пам'ятаєш, в Амстердамі у нас були тарілки із дзвіночками? Здається, вони належали тій жінці, з якою був одружений дядько Карел, чи не так? Хіба не вона підготувала для нас будинок? — запитав Хендрік.

— Дядько Карел ніколи не був одружений.

— О, це тривало недовго. Вона була висока. На щоці — родимка. Віталася йодлем¹.

— Ні.

— Вона була з нами деякий час, до того як мами не стало. Ти справді не пам'ятаєш?

Ізабель не пам'ятала ту жінку. Вона не пам'ятала дня їхнього приїзду, не пам'ятала, щоб хтось показував їм усе навколо, розказував, куди йти, де спати, пояснював, чому ліжка вже застелені...

— Не зациклюйся на цьому, Ізо. Не роби цього, — сказав Хендрік.

¹ Йодль — традиційний наспів альпійських горців. Тут: дуже голосно, зухвало. (Прим. перекл.).

Вона щипала шкіру на тильному боці своєї руки. Потім зупинилася. Прочистила горло, втретє торкнулася капелюха:

— Ну, може, Луї знає про це.

— Так, — сказав Хендрік, ніби думка про те, що Луї щось знає, його забавляла. — Він прийде з дівчиною, хіба ти не знала?

Луї зазвичай приводив дівчат на сімейні вечері. Останній раз, коли вони вечеряли втрьох, був винятком: подруга Луї не з'явилася на побачення. «То й добре», — подумала Ізабель, аж потім виявила, що Луї, коли він не був у компанії незнайомих людей, насправді мало що міг сказати своїм брату й сестрі. Вечір тоді був довгим і млявим. Хендрік дуже напився, розмовляв спочатку надто голосно, а пізніше ледь чутно. Ізабель разом із Луї довелося доставити його додому — Хендрік валявся на задньому сидінні машини Луї, а біля свого будинку наглядав у канаву.

Себаст'ян, побачивши їх, висунувся з вікна в халаті й закричав:

— Господи, що ви з ним зробили?..

— Я замовила вечерю на трьох, — заявила Ізабель Хендріку. Вона зробила це свідомо. Справа була в принципі. Луї знову не сказав їй, що прийде з дівчиною. Він не попередив її, не зателефонував. Він ніколи їй не телефонував.

— Так, я знаю.

— Це погані манери.

— Гм, — кивнув Хендрік.

— Це та сама дівчина, що була й минулого разу? Вона мені не сподобалася. У неї надто дебела шия.

Хендрік розсміявся. Іза не думала, що це був жарт.

— Ні. Він приведе нову, — сказав Хендрік, від чого Ізабель зніяковіла, а Хендрік таємниче усміхнувся.

— Як було сказано, цього разу — це кохання всього його життя.

— Справді?

— Так.

Сигарету докурено. Люди заходили в ресторан і виходили назовні у супроводі офіціанта в застебнутому на всі гудзики костюмі.

— Ходімо? — спитав Хендрік.

— Він ще не зайшов всередину.

— Я знаю. — Хендрік підняв вікно. — То що, ми зайдемо?

Вони зайшли. Минуло ще пів години, перш ніж з'явився Луї. За цей час Хендрік викурив три сигарети та випив два келихи пива. Спочатку він базикав ні про що, а потім знову заговорив про те, чи варто йому їхати до Парижа разом із Себаст'яном, щоб провідати його хвору матір. Вони затрималися б у матері на невизначений час. Лікарі не були надто впевненими. Він говорив це, дивлячись на Ізабель так, ніби знав, що вона не хоче цього чути, але все одно чекаючи, щоб вона сказала йому, їхати чи не їхати, щоб вона дала йому якесь благословення. Ізабель не могла цього зробити.

— Роби що хочеш.

Вона відхлебнула ковток води із склянки, що стояла біля неї.

— З тобою все буде гаразд, якщо я поїду на деякий час?

— Ти думаєш, я живу саме так? Чекаю на твій наступний візит, затамувавши подих?

— Ізабель...

— Тебе і зараз немає. Ти ж не живеш вдома, із таким же успіхом можеш бути в Парижі.

Ізабель хотіла сказати щось більше, але зупинилася. Вона ніколи не була в Парижі. Вона знала, що Париж далеко. Вона знала, що, коли їхня мати хворіла, Хендріку достатньо